

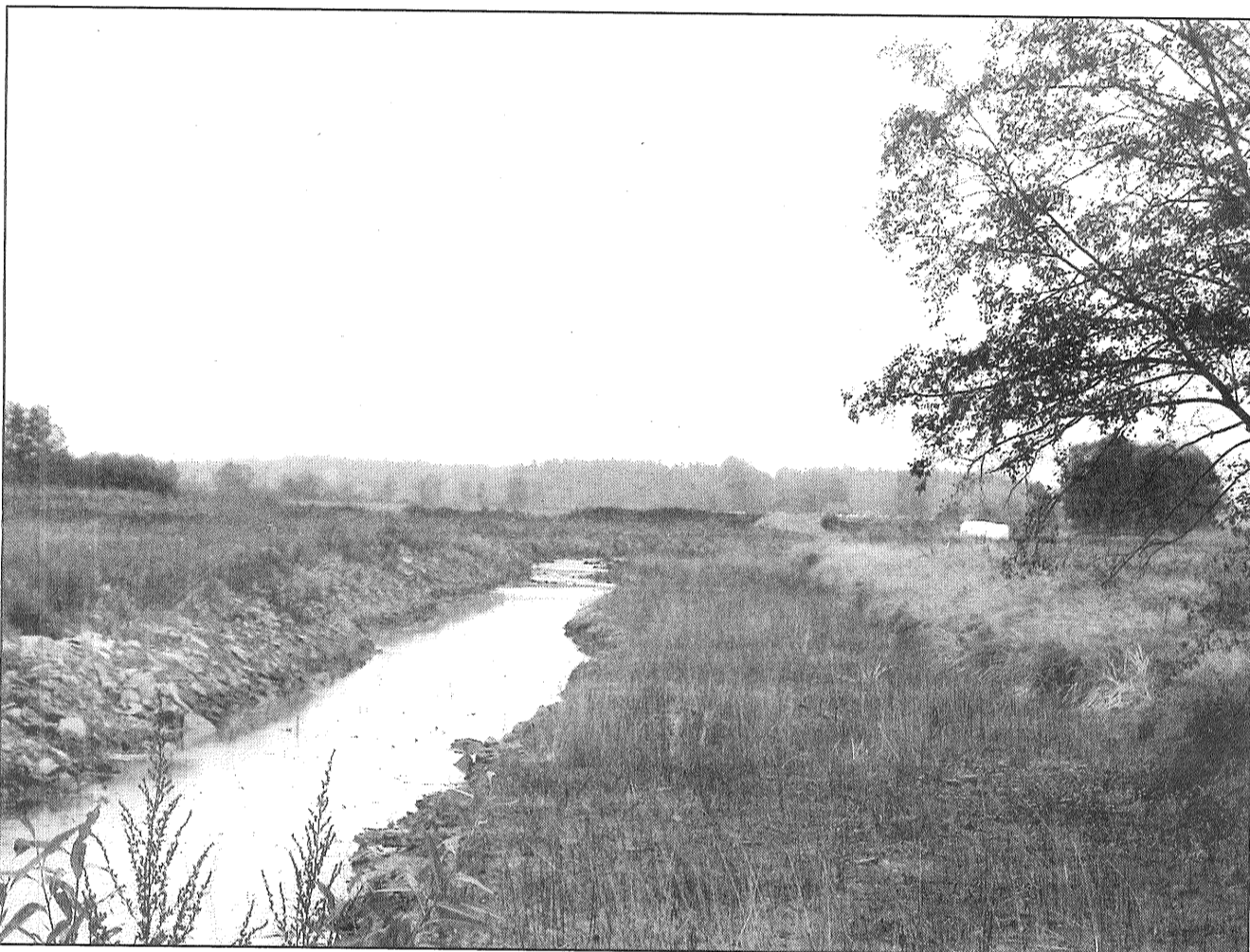
ISSN 1407-9821

TELEVĪZIJAS PROGRAMMA

24. — 30. novembris

Upe satilpināta kanālā. Viss likumīgi, bet ainava iznīcināta

● Lai novērstu plūdus, Livānu novadā veikta upju padziļināšana. Tās rezultātā Oša pārvērsta par attēlā redzamo grāvi, iznīcinot dabisko ainavu.

Varbūt es kā dons Kihots veltīgi cīnos ar vējdzirnavām, bet nevaru palikt vienaldzīgs, redzot, kā tiek iznīcinātas dabiskās ainavas un izpostītas mazās upītes, kas izsenis bijušas Latvijas dabas neatņemama sastāvdaļa. Ar šādiem vārdiem apsekot Livānu novada upes Ošu un Dubnu «Novadnieku» aicināja Livānu novada domes deputāts, Vides kārtības un uzraudzības komisijas priekšsēdētājs Valdis Anspaks.

Upi sadzen grāvi

No deputāta iepriekš stāstītā situāciju ar upēm bija grūti iedomāties. To gan, šķiet, būs dzirdējis ikviens, ka Livānu novada Rožupes pagasta iedzīvotāji regulāri cieta no plūdiem gan pavasaros, gan arī lielāko lietavu laikā vasarās, un ieteikumus, ka situāciju varētu mainīt upju padziļināšana, kas arī tika veikta. Vai tagad ir labāk? Varbūt plūdu briesmas laucinieku tūrumus vairs neapdraudēs. Toties ir izpostītas upes. Konkrēti, — tas, ko mēs saprotam ar upēm — pirms gadsimtiem izveidojušās virszemes ūdens dzīslas ar saulē sasīlusu ūdeni, ar zivīm, vēžiem un augiem, ar strautiem, kurā, krastmalā sēžot, iekarināt kājas, nopeldēties, pabradāt, atveldzēt

acis pie rāmā plūduma. Upes, kuras pašas izveidojušas savu platumu atkarībā no apkārtnes reljefa, kā arī ar dabiskā ceļā tapušu straumes ātrumu. Ar ličiem un atvāriem, ar stāvākiem un lēzenākiem krastiem, ar ātrāku un lēnāku tecējumu. Upju padziļināšanas rezultātā tās tagad pārtapušas par uz pusi šaurākiem, dziļiem kanāliem, jebšu grāvjiem ar ātru straumi, savukārt otra puse no kādreizējās upes gultnes ir izžuvusi, pamazām pārpurvojas un aizaug. Vai tas ir gribētais rezultāts? Bez tam vairāku pie upes esošo saimniecību akās pazudis ūdens.

Valda Anspaka pavadībā žurnālistiem savām acīm bija iespēja pārliecināties, ka, piemēram, Švirkstos no Ošas upes kādreizējā platuma palicis mazāk par pusi. Vai tā ir tīrīšana, vai upes jaunas gultnes izveidošana vienā vecās gultnes daļā, retoriski jautāja Valdis Anspaks, rādot uz stipri sašaurināto, toties labi vien padziļināto upi. Tā ir upes iznīcināšana un ainavas sabojāšana, sašutis par tā saucamo upes tīrīšanu teica deputāts. Padziļinātā gultnē ūdens līmenis ir vienāds ar bijušās upes dibenu. Upe kļuvusi uz pusi šaurāka, bet tajā satilpis viss ūdens. Bet kā šis dziļums iespaido apkārtnējo gruntsūdens līmeni un pazemes avotus, — taujāja deputāts.

Kam jā rūpējas par upju tīrību?

Ari tālākajā braucienā pa apdzīvotajām vietām gar upes krastu bija vērojams, kā ar rakšanas darbiem Oša izpostīta. Bija vietas, kur padziļinātās upes daļas ūdens līmenis atradās vēl zemāk nekā pārējās upes daļas sausā gultnē. Nevar nepieņemt Valdim Anspakam, ka attieksmei pret upju aizaugšanu un tīrīšanu pašos principos ir jābūt savādākai. Ipašniekiem, kuru zemes gabali robežojas ar upēm, ir jāveic krastmalu tīrīšana, lai straumes tecējumu neaizkavētu upē sakrituši koki vai krūmi, pie kuriem veidojas sanesumi, un kā rezultātā upe aizaug. Valdis Anspaks apsekojis visas mazās novada un kaimiņu pagastos esošās upītes un viņam ir pietiekami argumentēts viedoklis par to, ka upju aizaugšanu veicina zemes gabalu īpašnieki, gan ļaujot krastiem ieaugt alkšņos un kārklos, gan arī neierobežojot organiskā mēslojuma ieviešanu ūdenī. Valtij ar likumu būtu jāuzliek krastmalu īpašniekiem kopt savus gabalus.

Turpinājums 3. lappusē.

ZIŅAS

Preļiešus aicina ziedot asinis

Valsts Asinsdonoru centra (VADC) Latgales filiāle informē, ka nākamnedēļ, **26. novembrī**, Preiļos poliklinikas telpās tiek organizēta donoru diena. Atbalstīt donoru kustību un ziedot asinis varēs **no pulksten 9.00 līdz 12.00**.

Valsts Asinsdonoru centra Latgales filiāles sabiedrisko attiecību speciāliste Maruta Krustāne atgādina, ka par asins donoru var kļūt ikviens cilvēks 18 līdz 65 gadu vecumā, kura svars nav mazāks par 50 kilogramiem un kurš pirms asins nodošanas nav lietojis alkoholu un smēķējis. Asins nodošanas un iepriekšējā dienā jāizvairās no trekniem ēdieniem un alkohola, bet stundu pirms procedūras nedrīkst smēķēt. Plašāka informācija pieejama VADC mājas lapā — www.vadc.gov.lv.

Atcerieties, ka ikviens donors pirms asins nodošanas saņem brokastis viena lata vērtībā, bet pēc asins nodošanas — trīs latu kompensāciju pusdienām. Saskaņā ar darba likumu, iepriekš paziņojot darba devējam par asins nodošanu, donoram pēc katras šādas dienas piešķir atpūtas dienu vai pēc darbinieka pieprasījuma šo dienu pievieno ikgadējam apmaksātajam atvaļinājumam.

Latvijas zemnieki Briselē piketēja pret nevienlīdzību maksājumos

Nemot vērā vairāk nekā gadu ilgušās diskusijas par Eiropas Savienības Kopējās lauksaimniecības politikas «veselības pārbaudes» jautājumiem, lēmumu pieņemšana par iespējamām izmaiņām ir nonākusi fināla stadijā, informē Zemkopības ministrijas preses un sabiedrisko attiecību nodaļas vadītājas vietniece Solveiga Lazovska.

Šajā sakarā 18. un 19. novembrī piketu pie Eiropas Savienības Padomes ēkas rīkoja Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome, un tajā piedalījās ap 50 Latvijas zemnieki no visiem reģioniem un pārstāvēja dažādas lauksaimnieciskās ražošanas nozares. Protesta galvenais iemesls — izkropļojumi Kopējās lauksaimniecības politikas ietvaros, tostarp Eiropas atbalsta maksājumu sistēmas pārveide, kas paredz mazāk maksāt par produkcijas ražošanu, vairāk — par vides kopšanu. Šāda kārtība vecajās ES dalībvalstīs ieviesta jau kopš 2003. gada, kad lielajām saimniecībām atbalsta maksājumi pakāpeniski tiek samazināti. Latvijas interese šajā sakarā — panākt, lai ietaupītie maksājumi nonāktu jaunajās dalībvalstīs, kur lauksaimnieki saņem daudz mazāk.

Netaisnība ir liela. Ja nekās nemainīsies, **2013. gadā Latvijas zemnieki tiešo plūtbas un lauku attīstības maksājumu atbilstā saņems 189 eiro uz hektāru**, lietuvieši — 240 eiro, igauņi — 255, rumāņi — 241, poļi — 339, čehi — 377, franči — 373, vācieši — 396, bet maltieši — 1968 eiro par hektāru.

● REKLĀMA

PVC LOGI

• bezmaksas mērīšana • 6 kameru profils •

30% atlaide tikai 2 nedēļas

18. novembra ielā 116 (iepriekš AUS "Lukoil", tālr./fax 65434431, 27869143)
Valkas ielā 3, 3. kab. ("Lattelecom" ēka, tālr./fax 65429707, 27872079)
Viestura ielā 133 (iepriekš dzimtsarakstu nodaļa, tālr./fax 65421505, 22044976)

NACIONĀLĀS ZIŅAS

Eksperti nākamgad prognozē būtisku ekonomikas kritumu

Finansiālā nestabilitāte pasaulē un nīkulīgais pieprasījums gan vietējā, gan ārējos tirgos nākamgad Latvijas ekonomikā izraisīs būtisku kritumu, gaidāms arī straujš bezdarba pieaugums un inflācijas samazināšanās, norāda biznesa informācijas portāla «Nozare.lv» aptaujātie eksperti. Izsakot iekšzemes kopprodukta (IKP) prognozes šim un nākamajam gadam, «Parex Asset Management» Tirgus analīzes daļas vadītājs Zigurds Vaikulis norāda, ka Centrālās statistikas pārvaldes publiskotie provizoriskie dati par IKP izmaiņām gada trešajā ceturksnī, kā arī pēdējo pāris nedēļu laikā īpaši izteikti jūtām patērētāju un uzņēmēju noskaņojuma pasliktināšanās liek atkal koriģēt uz leju šā gada IKP prognozes — līdz minus 1,5%. Pat ja nākamā gada vidū parādās cerētās atveseļošanās pazīmes, gadā kopumā jārēķinās ar ekonomikas kritumu vismaz 2,5% apmērā. «Latvijas Krājbankas» Investīciju pārvaldes galvenā analītiķe Olga Ertuganova akcentē, ka šogad Latvijai bijusi raksturīga strauja ekonomikas attīstības tempu samazināšanās, ko nosaka gan iekšējā patēriņa un uzņēmumu investīciju aktivitātes kritums, gan arī nelabvēlīgie ārējie faktori. Viņa skaidro, ka pasaule patlaban atrodas pašā finanšu krīzes epicentrā un Latvijas galveno tirdzniecības partneru ekonomiskā attīstība uzrāda palēnināšanās pazīmes — Igaunija jau pieredz IKP kritumu, Lietuvas ekonomika demonstrē strauju attīstības tempu kritumu, eirozonas valstis atrodas uz recesijas sliekšņa. Viņa prognozē, ka šogad iespējams IKP kritums 1,1% apmērā, bet 2009. gadā iespējams būtisks samazinājums līdz pat 5%. «SEB bankas» makroekonomikas eksperts Dainis Gašpūitis atzīst, ka pašreizējā makroekonomiskā situācija pasliktinās ļoti strauji. Par to liecina trešā ceturksņa mazumtirdzniecības un rūpniecības dati. Arī citās nozarēs vērojamas līdzīgas tendences. Līdz ar to makroekonomikas vides pasliktināšanās turpināsies gan šā gada ceturtajā ceturksnī un nākamā gada pirmajā pusgadā, pēc kura iespējams, ka lejupslīde varētu rīties un iestāties nosacīts stabilizācijas periods, taču jāņem vērā, ka jebkurš jauns šoks vai satricinājums var šo stabilizāciju atlikt uz ilgāku termiņu. Tādēļ patlaban ir īpaši sarežģīti veikt pat vidēja termiņa prognozes un prognožu amplitūda pieaug. Tomēr tendences ekonomikā būs raksturīgas ar situācijas pasliktināšanos vairumā nozaru, kas nozīmē, ka jau šogad piedzīvosim IKP kritumu, respektīvi, tas samazināsies par 0,8%, bet nākamgad — par 3%.

Novembra beigās gaidāms sāls līdz minus deviņiem grādiem

Novembra beigās gaidāms sāls līdz minus deviņiem grādiem, prognozē Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras sinoptiķi.

Otrās dekādes beigās ar ziemeļrietumu vēju ieplūdis auksts gaiss un gaisa temperatūra pazeminās, naktī no 0 līdz minus 5 grādiem, savukārt dienā no minus 1 līdz plus 4 grādiem.

Trešajā dekādē gaidāms auksts laiks, nedaudz snīgs. Gaisa temperatūra naktī no minus 1 līdz minus 6 grādiem, dienā no minus 2 līdz plus 3 grādiem, savukārt dekādes beigās gaisa temperatūra nakts stundās noslīdēs no minus 4 līdz minus 9 grādiem.

Teritorijas lielākajā daļā nokrišņu daudzums būs tuvu normai.

Ziņas sagatavoja T.Elste

NOVADNIEKS

Redaktore Tamāra Elste

Pasūtījuma indekss 3033.

Reģistrācijas apliecība nr. 000701018.

Izdevējs — SIA «Novadnieks. Redakcija».

Redakcijas adrese: Brīvības ielā 14, Preiļi, LV-5301.

Elektroniskais pasts: novadnieks@axel.lv

Tālr. 65307056, mob. tel. 29410288 (redaktorei),

65307057 (reklāmas un sludinājumu pieņemšana),

65307058, 65307059 (žurnālistiem). Fakss 65307057.

Par sludinājumu saturu atbild to iesniedzējs.

Laikrakstā publicētie materiāli ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.

Pārpublicējot atsauce uz «Novadnieku» obligāta.

Laikraksts iespiests SIA «Latgales druka» Rēzeknē.

Mājas lapa internetā: www.novadnieks.lv

Laikraksts iznāk astoņas reizes mēnesī

(otrdien, piekdien).

Mājas un māju sajūta ir tuvākā apkārtnē; plašā lokā tās iestēdz dzimtene.

Asparija

Pirmajam sniegam ceļu uzturētāji bija gatavi

● Automašīnas Mercedes Benz vadītājs Jānis Mikuckis pirms brīža atgriezies no ceļa kaisīšanas un uzpilda sāls un ūdens tvertnes. Foto: A.Šņepsts

Pirmās darba dienas rīts pēc četras dienas ilgušajām svētku brīvdienām satiksmes dalībniekus visā Latvijas teritorijā sagaidīja ar pirmo sniegu. Vairāk vai mazāk, bet naktī uz trešdienu bija snidzis visur. Biezāka sniega kārtā klāja ceļus Vidzemē un Latgalē, kur daudzviet puteņa dēļ bija apgrūtināti braukšanas apstākļi.

Ziemas dienests nenokavēja

Kā liecina Valsts akciju sabiedrības «Latvijas autoceļu uzturētājs» informācija, ziemas dienests 19. novembra rītā ceļu seguma virsmas tīrīšanas un kaisīšanas darbus ir veicis visā Latvijā. Valsts autoceļus tīrīja un kaisīja 166 ziemas dienesta automašīnas.

Atsevišķos rajonos darbs uzsākts tūlīt pēc pusnakts. Piemēram, Latgalē brauktuves tīrīja un ar pretslīdes materiālu kaisīja 27 ziemas dienesta automašīnas. Ap pusdienlaiku braukšana bija apmierinoša, ceļi nokaisīti un slapji.

Maznozīmīgas avārijas

Kā pietiekami operatīvu ziemas dienesta darbu Preiļu rajonā atzina arī policijas pārvaldes ceļu policijas vadība. Tas bijis viens no iemesliem, kāpēc šogad pirmais sniegs transportlīdzekļu vadītājus pārlietu nesatraucis. Visas dienas laikā uz rajona ceļiem reģistrētas tikai pāris nenozīmīgas avārijas, kuru laikā bojātas automašīnas un cietis kāds žogs. Braucēji nebija ņēmuši vērā meteoroloģiskos apstākļus un brauktuves stāvokli. Ceļu policijas darbinieki secina, ka kopumā satiksmes dalībnieki spējuši izvēlēties laiku un ceļa apstākļiem atbilstošu braukšanas ātrumu. Pašlaik galvenais ir atcerēties, ka līdz 1. decembrim transportlīdzekļiem vasaras

riepas jānomaina pret ziemas braukšanai atbilstošām riepām.

Darbu sāka četros no rīta

Valsts akciju sabiedrības «Latvijas autoceļu uzturētājs» Jēkabpils ceļu rajona Preiļu nodaļas izpilddirektors **Andris Svarinskis**, komentējot jauno darba cēlienu, atzina: «Sniegu jau gaidījām. Meteorologi to solīja pirms pāris dienām, tāpēc uz snigšanu ziemas dienesta dienakts dežurants reaģēja laikus. Pēc pulksten četriem pirmās mašīnas devās kaisīt slidenos ceļus. Tās bija pilnībā sagatavotas darbam.»

Vispirms brauktuves stāvoklis tika uzlabots uz rajona teritorijā esošajiem galvenajiem valsts ceļiem. Kaisīšanu ar pretslīdes materiālu (smilts un sāls maisījumu) veica četras automašīnas šādos virzienos: Preiļi — Līvāni, Preiļi — Pelēči — Špoģi — Aglonas stacija, Preiļi — Aglonas stacija — Rušenica — Aglona, Preiļi — Feimaņi — Krāce — Viļāni.

A.Svarinskis teica, ka uzņēmuma šoferi nav redzējuši satiksmes negadījumus, kuru iemesls varētu būt slidens ceļš. Grāvi manīts tikai viens mikroautobuss aiz Līvāniem Jēkabpils virzienā.

Ceļu uzturēšanai ziemā gatavi

Pašlaik ceļu uzturētāju Preiļu nodaļas rīcībā esošajās noliktavās ziemas sezonai sagādātas aptuveni 500 tonnas sāls. Aptuveni 120 tonnas vēl jāatved no dzelzceļa stacijas. Iepriekšējā pieredze liecina, ka sezonas laikā tiek izlietotas līdz 1000 tonnām sāls.

Kad gaisa temperatūra noslīd līdz minus 10 grādiem, sāls šķīduma izmantošana uz ceļiem vairs nav efektīva. Tādos gadījumos ceļinieki slidamības novēršanai izmanto smilts un sāls maisījumu.

Arī tehnika ziemas sezonai gatava. Bez jau minētajām četrām automašīnām sāls kaisīšanai ir divas smagās auto-smilts un sāls kaisīšanai, astoņi autogreideri sniega novākšanai no ceļiem. Ar MTZ traktoriem ceļu uzturētāji sniegu tīra autobusu pieturās, ceļa nomalēs. Darba ierindā ir arī pieci frontālie iekrāvēji.

Izpilddirektors atzīst, ka ar darbaspēku problēmu nav, pašlaik, ziemā, darbinieku ir pat vairāk nekā nepieciešams. Mazāk kļuvis arī dažādu papildus darbu un pasūtījumu. Šobrīd konkurence dažādos konkursos ir liela, pasūtījumus saņem tie, kuri sola vislētākās cenas. Kā saka A.Svarinskis, dažos gadījumos tās ir pat nereāli zemas. Ja tā turpināsies, nāksies domāt, kā samazināt darbinieku skaitu.

Kaisītāji ar GPS

Atbilstoši prasībām Jēkabpils ceļu rajona Preiļu nodaļas rīcībā esošās kaisītājaautomāšīnas, kas strādā uz A1 un A klases ceļiem (valsts galvenie ceļi), aprīkotas GPS jeb globālās pozicionēšanas sistēmu. Tas nozīmē, ka visi dati par automašīnas kustību un darbu tiek automātiski reģistrēti. Sēžot kabinetā, A.Svarinskis datorā var saņemt vispilnīgāko informāciju par to, kāds bijis automašīnas maršruts, cik daudz pretslīdes materiāla izlietots, kurā brīdī nolaista lāpsta un tā tālāk. Tādas iespējas dod starptautiskā NOVASIS sistēma, kuras galvenais serveris atrodas Dānijā. Latvijā sistēmu apkalpo SIA «Unimotors» Rīgā, kas pārstāv šo daņu firmu.

Izpilddirektors uzsver, ka šādas iekārtas par izpildīto darbu automātiski reģistrāciju ir ērtas un dod papildu garantiju arī dažādās konfliktsituācijās, kad ceļu uzturētājiem nepamatoti tiek pārņemts nekvalitatīvi veikts darbs. Tagad tas viss ir vienkārši pierādāms.

L.Kirillova

Upe satilpināta kanālā. Viss likumīgi, bet ainava iznīcināta

● Livānu novada upju padziļināšanas procesā Oša pārvērsta par divreiz šaurāku kanālu, bet otra daļa no upes gultnes ir izžuvusi un pamazām aizaug. Foto: A.Šnepsts

Sākums 1. lappusē.

Valdis Anspaks parādīja, kā tagad, pēc vairākiem gadu desmitiem izskatās pēc līdzīga principa padziļinātā Dubna. Tas jo uzskatāmi bija redzams Skrebeļos pie šaursliežu dzelzceļa tilta. Padziļināšanas darbs veikts padomju laikos, un pa šiem gadiem Dubnas gultnes otra puse, kas palikusi augstākā līmenī par grāvi iesprostoto upi, — pārpurvojusies. Padomju sistēma attiecībā pret vidi turpina darboties arī mūsdienās, un tas ir briesmīgi, sarūgtinājumu pauda deputāts. Pārraktas arī vairākas citas mazās upes, piemēram, Sauna, kurā līdz ar to ūdens kļuvis vēsāks, tajā nedzīvo ne zivis, ne vēži.

Šāda izrikošanās ar upēm izjauc līdzsvaru dabā. Tik būtisku upju izmaiņāšanu, pārvēršanu novadgrāvjos uzskatu par dabas sakropļošanu. Tīrīšanu vajadzēja veikt savādāk, nevis upes pataisot par kanāliem, strikti teica Valdis Anspaks. Ir amorāli norakt mazās upes, pie tam — mūsdienu apstākļos, kad tik daudz dažādas tehnikas, lai upes gultni no aizaugumiem attīrītu saudzīgi.

— Es ceru, ka ar sabiedrības atbalstu spēsim pasargāt vēl neizpostītās upes no šāda likteņa, un izmainīt attieksmi pret dabu, kas ir tāda pati, kāda bija padomju laikos — sacīja deputāts, pamatojotam, kāpēc lūdzis rajona laikraksta palīdzību.

Vai upju liktenis sār arī amatpersonām

Pēc upju apskates dabā «Novadnieks» lūdza komentārus no Livānu novada domes amatpersonām.

Andris Neicenijs, Livānu novada domes izpilddirektora vietnieks, Rožupes pagasta pārvaldes vadītājs:

— Attiecībā uz Ošas upes padziļināšanu man ir savs viedoklis. Gribu teikt, ka izdarīts gan labs darbs, gan, iespējams, dabai nodarīts postījums. Labais ir tas, ka ūdens palu laikā tiks aizvadīts, neuzkrāsies un neradīs plūdus, kādi piedzīvoti līdz šim, jo upes caurtece bija ierobežota, ūdens uzkrājās un atkāpās lēni. No otras puses raugoties, pašlaik, kad ūdens līmenis ir zems, upē ūdens praktiski plūst tikai pa izrakto vietu, bet otra gultnes puse aizaug ar ūdens augiem. Taču jāņem vērā, ka aiz-

vadītā vasara bija sausa, gan Ošā, gan Dubnā zems ūdens līmenis. Darbu rezultātā daudz pievilcīgāka kļuvis Ošas upes krastmala, kas pirms tam bija aizaugusi ar krūmiem un briksņiem.

Andris Vaivods, Livānu novada domes priekšsēdētājs:

— Pirms gadiem četriem notikušajos plūdus ļoti smagā situācijā nonāca daudzi Livānu novada zemnieki, jo upēs cēlās ūdens līmenis, tas pārkļāvās ganībām, tūrumiem, gājēju tiltus aizskaloja straume. Jau iepriekš tika gatavots projekts par Ošas padziļināšanu. Sakarā ar poldera izveidošanu padomju laikos, kas, protams, bija neprāts, ja nepadziļinātu Ošas ieteci Dubnā, zemniekiem lietainās vasarās joprojām būtu jācieš lieli zaudējumi. Upes padziļināšana bija jāveic, un pašvaldība atbalstīja šos darbus. Nākamais projekts bija saistībā ar Dubnas padziļināšanu. To pasūtīja Lauku atbalsta dienests.

Ne man un arī ne mūsu ierindas iedzīvotājiem spriest par šo situāciju un ietekmi, kādu upes padziļināšana var atstāt uz vidi. Protams, es domāju, ka bija jāpadziļina upes otrā puse, kas iepriekš nebija padziļināta, nevis jārok dziļumā reiz jau pārraktā upes gultne. Taču, kā esmu saskāries ar vidi kontrolējošo un pārraugošo institūciju darbību, kad, piemēram, speciālistus paaicināju uz Livāniem sakarā ar situāciju, kāda pēc hidroelektrostacijas atklāšanas izveidojās pie Dubnas ieteces Daugavā, un kas vasarā no vienas puses kļūst sausa, viņi atzina, ka tā tam ir jābūt. Man ir neskaidrība par daudziem jautājumiem attiecībā uz upes biotopu, bet vienmēr esmu saņēmis atbildi, ka vienu pusi drīkst padziļināt, bet otru — nē.

Domāju, ka gan tie, kas izstrādāja projektu, gan arī vides pārvaldes iestādes, kas deva atļauju šī projekta realizācijai, zināja, kas notiks šogad, kas notiks nākamgad, kas būs pēc desmit gadiem.

Protams, šogad vasara Latgalē bija neparedzēti sausa. Iepriekšējā ziemā bija maz sniega, pavasarī neradās plūdi. Arī citās Latgales upēs un ezeros bija zems ūdens līmenis. Varbūt nākamgad aina būs pilnīgi pretēja? Upe atkal būs pilna un situācija izmainīsies? Skatījumam uz upi jābūt ilgtermiņā, tā jānovēro garākā periodā.

Ar novada domes deputātu Valdi Anspaku situāciju esam apsprieduši. Viņš uztraucas par to, lai Oša netiktu padziļināta tālāk. Domāju, ka darbībai jābūt savādākai. Ir jāizmēģina no upes gultnes dūņas un sanesumi, neaiztiekot dolomītu.

Atceros pirms vairākiem gadu desmitiem notikušo upes tīrīšanu. Arī toreiz no gultnes lauza dolomītu, bet tad to veica visā upes platumā. Ja upi tīrītu visā platumā, pat ja tiktu skarts dolomīts, ar laiku atkal atjaunotos augu daudzveidība, bet šāda veida upes padziļināšana, kad tiek skarta tikai viena puse, nav pareiza. Jautājums ir aktualizēts, apsveicami, ka to darījis mūsu domes deputāts. Tagad pats galvenais domāt par turpmāko un, gādāt, lai Ošas upes augšgalā netiktu postīts līdzīgā veidā. Kad notika upes padziļināšanas projekta saskaņošana ar domi, mēs nezinājām, ka darbi tiks veikti šādā veidā.

Zaudējums lielāks par ieguvumu

Sakarā ar jautājuma par Livānu novada upju — Ošas un Dubnas — tīrīšanu izskatīšanu Livānu novada domē notika Vides kārtības un uzraudzības komisijas sēde, uz kuru bija aicināti arī pārstāvji no Valsts vides dienesta Daugavpils reģionālās vides pārvaldes, Lauku atbalsta dienesta Dienvidlatgales reģionālās lauksaimniecības pārvaldes, — iestādēm, kas saistītas ar projekta pasūtīšanu, izstrādi, saskaņošanu un darbu veikšanu. Saņemtajās atbildēs, atsaucoties uz likumiem, Ministru kabineta noteikumiem, normatīviem, apgalvots, ka viss paveikts likumīgi.

Komentējot saņemtās atbildes, Valdis Anspaks teica, — viss izdarīts likumīgi, straumes tecējums, padziļinot upes, paātrināts, plūdu draudi novērsti. Bet kas atgriezīs Latvijas upes ar tās dabīgajiem biotopiem, kas atdos ainavu tās dabiskajā izskatā? Vai zaudējums un pāri nodarījums dabai nav lielāks par ieguvumu?

Komentējot saņemtās atbildes, Valdis Anspaks teica, — viss izdarīts likumīgi, straumes tecējums, padziļinot upes, paātrināts, plūdu draudi novērsti. Bet kas atgriezīs Latvijas upes ar tās dabīgajiem biotopiem, kas atdos ainavu tās dabiskajā izskatā? Vai zaudējums un pāri nodarījums dabai nav lielāks par ieguvumu?

L.Rancāne

ZVANI!

Par aktuāliem
jautājumiem
katru darbdienu
uzklausīsim jūs pa
tālruni 65307056.

Izdejošie, izdziedātie, izjustie svētki

Ilgi gaidītie svētki — Latvijas 90. dzimšanas diena — izskanējuši. Cerams, katram iedzīvotājam bija vietiņa un iespēja, kur pielikt roku kopīgajā lielās dzimšanas dienas rīkošanā un izbūvēšanā. Bija cilvēki, kas ar iedegām lampiņām, lietum gāzot, stāvēja uz Latvijas tiltiem, 90 dienas pirms 90. dzimšanas dienas. Ar augustā notikušo akciju «Izgaismosim Latvijas tiltus!» aizsākās jubilejas sagaidīšana. Bija entuziasti, kas ļoti aukstā rudens dienā piedalījās lielajā Latvijas sakopšanas talkā. Bija tūkstošiem cilvēku, kas vairāku mēnešu garumā valstij rakstīja laba vēlējumus uz Vienotības jostas. Bija dejojāji, kas izdejoja pasaulē garāko Gatves deju. Bija sportisti, kas piedalījās Ginesa rekorda cienīgajā maratonskrējienā diennakts garumā. Bija bērni, kas domāja par savu mīlo Tēvzemi, rakstīja esejas par tās nākotni un izcīnīja tiesības piedalīties 18. novembrī notikušajā atkārtotajā simboliskajā valsts proklamēšanā. Prieks, ka starp visiem šiem gudrajiem, skaistajiem jauniešiem divi pārstāvēja arī Preiļu rajonu — Aglonu un Livānus.

Un vispār, tieši jaunā paaudze, skolēni, studenti visvairāk ieguldīja un priecājās par savas valsts dzimšanas dienu. Gatavoja zīmējumus un lietiskās mākslas darbus, piedalījās konkursos, uzvedumos, veltīja savus labos darbus Latvijai.

Svētki svinēti dažādi. Klātienē vai pie televīzora vērojot militārās parādes Latvijas četru reģionu sirdīs — Rēzeknē, Liepājā, Jelgavā, Cēsīs un noslēgumā — Rīgā. Bija īsts baudījums parādes laikā redzēt kareivju defilē ar folkloras elementiem tautas dziesmu pavadījumā. Izbūvēti brīnišķīgi koncerti, ar ko iepriecināja valsts labākie mākslinieki un ko ikkatram bija iespēja redzēt uz zilajiem ekrāniem. Svētku kulminācija ar savas valsts un kaimiņvalstu prezidentu apsveikumiem, starojošo Rīgu un izcilo salūtu bija gana pompoza. Ja tā visa sāka šķīst par daudz, varēja klusināti iedegt trīs — sarkanu, baltu un sarkanu svečiti, mieloties ar Latvijas āboliem, medu, ar maizītēm, kas ceptas no vietējo zemnieku audzētās labības. Un pārrunāt savas dzimtas vēsturi, savu piederīgo likteņceļus, kas vai katrā ģimenē tik cieši saistīti ar kopējo valsts likteni. Pie reizes atcerēties arī to, cik daudz nozīmīgu notikumu pēdējos gados kopā ar Latviju esam pārdzīvojuši. Neatkarības atgūšana. Tūkstošgades un gadu simteņa sliekšņa pārkāpšana. Iestāšanās Eiropas Savienībā. Iestāšanās NATO. Katrā ģimenē pa šiem gadiem vēl bijuši citi, lieli un svarīgi personīgie notikumi. Bērnu piedzimšana. Skolas gaitu uzsākšana. Izlaidumi. Kāzas. Jubilejas. Jaunu māju iedancošana. Sasniegumi darbā. Prieks par personīgo ieguldījumu savas valsts attīstībā. Atzīsmies, liekot roku uz sirds, — ir taču tā, ka labā mūsu dzīvē ir bijis daudz daudz vairāk nekā sliktā. Ne jau viss izmērāms un nosverams ar desu kilogramu. Laimes pilna sirds nav nosakāma ne ar kādu mērinstrumentu.

L.Rancāne

DABA**Mirusi pasaulē
vecākā
leduslāču māte**

Kanādā zooloģiskajā dārzā mirusi pasaules vecākā leduslāču māte — 42 gadus vecā Debija, kas savulaik kā bez vecākiem palicis lācēns tika atrasta Krievijas Tālojos Ziemeļos un uzaudzināta nebrīvē. Brīvā dabā baltie lāči reti sasniedz 20 gadu vecumu, bet gūstā dažkārt nodzīvojuši ilgāk par 30 gadiem.

Vecās lācenes veselība pasliktinājies jau vairākus mēnešus, un Debija iemidzināta, jo medicīniskās pārbaudes uzrādījušas daudz iekšējo orgānu mazspēju.

Vinipegā Debija dzīvojusi kopš 1967. gada un miljoniem zooloģiskā dārza apmeklētāju kļuvusi par vienu no mīļākajiem dzīvniekiem.

Šogad Debija tika ierakstīta Ginesa rekordu grāmatā kā pasaulē vecākais leduslācis.

**WWF:
Neapdomīga
dabas
resursu
izsmelšana
apdraud pasauli**

Pasaules dabas resursi tiek izsmelti tik ātri, ka pašreizējā dzīvesveida saglabāšanai varētu būt nepieciešamas pat divas planētas, teikts publikotajā Pasaules Dabas fonda (WWF) ziņojumā, informē LETA. WWF Ziņojums par dzīvo planētu vēsta, ka vairāk nekā trīs ceturtdaļas pasaules iedzīvotāju dzīvo valstīs, kuru dabas resursu patēriņa līmenis pārsniedz to atjaunošanās spēju. Ziņojumā norādīts, ka dabas resursu neapdomīga izsmelšana apdraud pasaules nākotnes labklājību, radot ekonomiskos draudus, tostarp pārtikas, ūdens un enerģijas izmaksu pieaugumu.

«Ja pieprasījums turpinās pieaugt pašreizējā līmenī, tad ap 2030. gadu mūsu dzīvesveida saglabāšanai būs nepieciešamas divas planētas,» pavēstīja WWF starptautiskais ģenerāldirektors Džeims Lips.

Tajā pašā laikā Londonas Zooloģijas savienība uzskata, ka zemeslodei ievērojamus postījumus nodara piesārņojums, mežu izciršana, pārmērīga zveja un zemes ainavas pārveidošana.

«Mēs ekoloģiski rīkojamies tāpat kā finanšu institūcijas rīkojas ekonomiski — meklējam tūlītēju gandarījumu, nedomājot par sekām. Pasaules ekoloģiskajai krīzei sekas būs krietni lielākas nekā pašreizējās finanšu krīzes sekas,» vēsta savienības pārstāvis.

WWF dati liecina, ka pašreizējais dabas resursu izsmelšanas temps ir par 30% lielāks nekā to atjaunošanās temps.

Vislielākais dabas resursu izsmelšanas temps ir vērojams ASV, Austrālijā, Ķīnā, Apvienotajos Arābu Emirātos, Kuveitā un Dānijā.

Savukārt vissaudzīgāk dabas resursus izmanto Bangladeša, Kongo, Haiti, Afganistāna un Malāvi, bet iekļauties biokapacitātes robežās spējušas tikai Karību jūras valstis, Āfrika, Latīņamerika un Eiropas valstis ārpus Eiropas Savienības.

WWF uzskata, ka valstu vadītājiem būtu nepieciešams vairāk pievērsties ekoloģisko problēmu risināšanai un nodrošināt, ka lēmumus saistībā ar patēriņu, atbilstību, tirdzniecību, lauksaimniecību un zvejniecību tiek ņemts vērā arī vides faktors.

Karogs virs grāmatu nama «Latgale» atgādināja ne tik senus notikumus

Latvijas Republikas 90. dzimšanas dienas — 18. novembra — rītā augstu virs Preiļiem plīvoja sarkanbaltsarkanais Latvijas karogs. Tas bija uzvilkt virs grāmatu nama «Latgale» — valstiskuma simbols, pie kura pēdējo 19 gadu laikā esam pieraduši un bez kā nevaram iedomāties nevienu valsts dzīvē svarīgu notikumu, nevienu vadošu iestādi un nevienu skolu, kā arī daudzas citas vietas, kur brīvās Latvijas karoga klātbūtne ir nepieciešama. Latvijas karoga uzvilksana virs grāmatu nama «Latgale» notika pēc Preiļu novada domes iniciatīvas, tas papildināja valsts 90. gadadienas svētku svinīgumu, akcentēja arī Latvijas Tautas frontes Preiļu nodaļas atceres pasākumu par godu LTF 20. gadadienai.

Virs grāmatu nama uzvilktais karogs simtiem cilvēku atmiņā atsauc arī tālos notikumus 1989. gada 25. februārī, kad ar dziļu saziņojumu tūkstošiem cilvēku piedalījās mītiņā, kas notika Turgus (toreiz — Pionieru) laukumā pie grāmatu nama saistībā ar sarkanbaltsarkanā karoga pacelšanu. Tā iesvētīšana notika Preiļu Romas katoļu baznīcā. Cilvēku pārpildītajā dievnāmā karogu iesvētīja dekanš Alberts Budže. Pēc tam tautfrontieša Arkādija Višņevska (aizgājis mūžībā) nests, baznīcas zvanu skaņām sveikts un tautu tērpos ģērbtu meiteņu pavadībā karogs tika nogādāts pie grāmatu nama. Karogu sagaidīja tūkstošiem iedzīvotāju.

Pirms karoga uzvilksanas masatā notika mītiņš, kurā uzstājās LTF locekļi no Preiļiem, Līvāniem un Aglonas: Arkādij Višņevskis, Ilgars Muzikants, Jāzeps Anspoks, Jāzeps Brenčis un citi. Toreizējā rajona laikrakstā «Leņina Karogs» (1989. 28.02.) par šo notikumu bija rakstīts: «Vajadzīga tiesiska valsts, republikas ekonomiskā patstāvība, kultūras autonomija. Latviešiem jājūtas kā saimniekiem savās vēsturiskajās mājās... Par to un vēl daudz ko citu — valodu, pilsonību, migrāciju, vēlēšanām — skanēja gan uztraukums, gan uzmundrinājums mītiņa dalībnieku runās.»

1989. gada 25. februārī notikusi neatkarīgās Latvijas karoga pacelšana virs grāmatu nama deva cerības uz jaunu, savādāku dzīvi tūkstošiem cilvēku, mobilizēja, priecēja un iedrošināja. Priekšā vēl bija ilgs ceļš līdz izspāņotajai brīvībai: protesta akcijas, Augstākās padomes vēlēšanas, Baltijas ceļš, nosodot Ribentropa — Molotova paktu, janvāra barikādes. Tik masveidīgai vienprātībai valdošā vara vairs neiedrošinājās pretoties.

Bet pirmie sarkanbaltsarkanie karogi rajonā tika sveikti vēl agrāk. 1988. gada 18. novembrī rīta agrumā karogs tika uzvilkt virs Aglonas internātskolas. Tajā pašā dienā ap pusdienlaiku mītiņā na-

● Mītiņā par godu sarkanbaltsarkanā karoga uzvilksanai 1989. gada 25. februārī pie grāmatu nama «Latgale» Preiļos pulcējās tūkstošiem ļaužu.

cionālo karogu sveica līvānieši. Vakarposē, atzīmējot pirmās Latvijas brīvvalsts dzimšanas dienu, pa Preiļu ielām skrējienā devās sportisti, rokās nesot sarkanbaltsarkano karogu un degošas lāpas. Tās dienas rītā pirmo reizi Preiļos pēc ilgajiem padomju gadiem neatkarīgās Latvijas karogs plīvoja arī pie Preiļu kultūras nama — virs balkona otrajā stāvā. Ziņa par šo karogu un to, ka kompartijas darbone I.Jansone kategoriski pieprasījusi to novākt, tajā pat dienā izskanēja Latvijas radio un arī radio «Brīvā Eiropa». Karoga izkarināšanu organizēja Tautas frontes biedri Monika Livdāne, Arkādij Višņevskis un citi. Karogu virs balkona piestiprināja Arkādij Višņevskis, bet durvis, kas ved uz balkonu, tika noslēgtas. Sacēlās liela jezga. Monikai Livdānei, kura tolaik bija kultūras nodaļas vadītāja, noņemt karogu pieprasīja ne vien I.Jansone, bet arī pilsētas un rajona izpildkomiteju priekšnieki. Kā vēlāk izrādījās, arī toreizējam milicijas priekšniekam Imantam Bekešam bija dota pavēle novākt šo karogu, taču viņš nepakļāvās. Un par spīti visam karogs 18. novembrī plīvoja.

Astoņdesmito gadu beigās, deņģdesmito sākumā jau daudzos rajona ciematos viens pēc otra svinīgos apstākļos mastos uzvijās sarkanbaltsarkanie karogi, apliecinot, ka tur dzīvo cilvēki, kas iestājas par neatkarīgu, brīvu Latviju. Līvānos oficiāli sarkanbaltsarkanais karogs virs ūdenstornā uzvijās 1989. gada 24. decembrī.

Vēsturiskajā vietā — Preiļos virs grāmatu nama paceltais karogs šajās svētku dienās atgādināja ne tik tālos notikumus, kas vidējās un vecākās paaudzes ļaudīm vēl pavisam svaigā atmiņā. Taču izaugusi jauna paaudze — atjaunotās neatkarības gados dzimušie. Viņiem notikušais jau ir vēsture.

L.Rancāne

● 1989. gada 25. februārī pēc Latvijas karoga iesvētīšanas Preiļu Romas katoļu baznīcā. Foto no Preiļu vēstures un lietišķās mākslas muzeja fondiem

● Latvijas 90. dzimšanas dienas rītā Preiļos, virs grāmatu nama «Latgale» atkal uzvijās sarkanbaltsarkanais karogs, tāpat kā toreiz, pirms 19 gadiem. Daudziem, kas valsts svētku gaisotnē pacēla uz to skatienu, atmiņā nāca ne tik seni notikumi, kuros paši piedalījušies.

Šoreiz karogu mastā uzvilka SIA «Preiļu saimnieks» strādnieki. Foto: A.Šņepsts

Otrdiena, 25. novembris

LATVIJAS TV1	LNT	NTV
6.45 Labrīt, Latvijai!	6.05 Tirdzniecības balsis.	5.00 Šodien.
8.30 Milas viesulis. 656. sēri.	6.35 Biljns un Mendija.	5.10 Sorit.
9.25 Dzīve.	Anīm. f.	8.00 Apkārt pasaulei.
9.55 Hameleonu rotātas.	7.00 900 sekundes.	8.10 Viss mušeļstasi
4905. sērija.	8.40 Degpunktā.	9.00 Šodien.
10.20 Nepraša cena. 388. sēri.	9.05 Viktorija. 60. sērija.	9.30 Krievu pildījums.
10.50 Jauna nedēļa.	10.05 Milas klejumi. M. f.	10.00 Dzenimēņu šovs.
11.20 100 kultūras.	12.00 Nacionālās drošības	10.30 Ipaši bīstams!
11.50 Top Shop piedāvā...	agents 5. 12. sērija.	11.05 Bēres Kriemlī.
12.05 100. pants.	13.00 Lieļais jautājums.	M. Nedēļfiks.
12.20 Latvijas meža stāsti.	14.00 LNT dienas ziņas.	12.00 Šodien.
12.50 Viss notiek.	14.20 Cerību iela 21. 31. sēri.	12.35 Nolādētā paradīze 2.
13.20 Latvija var!	14.50 Soli pa solim. 158. sēri.	41. sērija.
13.50 Latvijas teātru vēsture.	15.15 Eds. Edis un Edijs.	13.35 Aklais. Programma —
Veselības studija ar	Anīm. f.	11.30 Edam mājas.
D. Burinīeci.	15.45 Supersuns Kripijo.	12.30 Dzīvokļa jautājums.
14.50 Top Shop piedāvā...	Anīm. f.	13.25 Priekšnieka kungs.
15.05 Titoms. Anīm. f.	16.10 Mīlestība kaut kur	Seriāls.
15.30 Olivera TVsta	gaisa. 60. sērija.	14.25 Divi. Serāls.
piedzīvojumi. Anīm. f.	17.40 Karstības. 31. sērija.	15.30 Okškeri. Serāls.
15.50 Kas te? Es te!	18.00 Karstais ledus. 50. sēri.	16.25 Izmeklēšanas
16.20 Dzīve.	18.06 Karstais ledus. Turpin.	nosēpumi. Serāls.
16.50 Milas viesulis. 656. sēri.	18.40 Zelta drudzis.	17.25 Divas māsas. Serāls.
17.45 Galva. Pils. Sēta.	19.00 Tautas drudzis.	18.30 Bez cenzūras.
18.00 Sodien Latvijā.	19.30 Cerību iela 21. 32. sēri.	19.30 Zīnu vakars.
18.30 Hameleonu rotātas.	20.00 LNT ziņas.	20.05 Divi. Serāls.
4906. sērija.	21.00 Milas lidojums. M. f.	21.05 Izmeklēšanu vadīja...
18.58 Ziņas.	22.55 Vīriši kokosī 2. sērija.	22.00 Zīņas 22.
19.00 Skats no malas.	23.50 Mākslīgais skaistums.	22.30 Kriminālā Latvijā.
19.30 100 kultūras.	11. sērija.	23.00 Krievs izgaismojums.
19.58 Ziņas.	0.50 Renegāts. 82. seriāls.	Dok. f.
20.00 Nepraša cena. 389. sēri.	1.45 Vismeklētākais. M. f.	24.00 Programma
20.30 Panorāma.	3.30 Laipni lūgti Kolihvuda.	Maksimums.
21.20 6. maģis. M. f.	M. f.	0.55 Okškeri. Serāls.
23.25 Nakts ziņas.	5.10 Karstais ledus. 50. sērija.	
23.40 Seit un tagad.		
0.20 Galva. Pils. Sēta.		
0.35 100 kultūras.		

Svētdiena, 30. novembris

LATVIJAS TV1	LNT	NTV
6.45 Labrīt, Latvijai!	6.05 Tirdzniecības balsis.	5.00 Šodien.
8.30 Milas viesulis. 656. sēri.	6.35 Biljns un Mendija.	5.10 Sorit.
9.25 Dzīve.	Anīm. f.	8.00 Apkārt pasaulei.
9.55 Hameleonu rotātas.	7.00 900 sekundes.	8.10 Viss mušeļstasi
4905. sērija.	8.40 Degpunktā.	9.00 Šodien.
10.20 Nepraša cena. 388. sēri.	9.05 Viktorija. 60. sērija.	9.30 Krievu pildījums.
10.50 Jauna nedēļa.	10.05 Milas klejumi. M. f.	10.00 Dzenimēņu šovs.
11.20 100 kultūras.	12.00 Nacionālās drošības	10.30 Ipaši bīstams!
11.50 Top Shop piedāvā...	agents 5. 12. sērija.	11.05 Bēres Kriemlī.
12.05 100. pants.	13.00 Lieļais jautājums.	M. Nedēļfiks.
12.20 Latvijas meža stāsti.	14.00 LNT dienas ziņas.	12.00 Šodien.
12.50 Viss notiek.	14.20 Cerību iela 21. 31. sēri.	12.35 Nolādētā paradīze 2.
13.20 Latvija var!	14.50 Soli pa solim. 158. sēri.	41. sērija.
13.50 Latvijas teātru vēsture.	15.15 Eds. Edis un Edijs.	13.35 Aklais. Programma —
Veselības studija ar	Anīm. f.	11.30 Edam mājas.
D. Burinīeci.	15.45 Supersuns Kripijo.	12.30 Dzīvokļa jautājums.
14.50 Top Shop piedāvā...	Anīm. f.	13.25 Priekšnieka kungs.
15.05 Titoms. Anīm. f.	16.10 Mīlestība kaut kur	Seriāls.
15.30 Olivera TVsta	gaisa. 60. sērija.	14.25 Divi. Serāls.
piedzīvojumi. Anīm. f.	17.40 Karstības. 31. sērija.	15.30 Okškeri. Serāls.
15.50 Kas te? Es te!	18.00 Karstais ledus. 50. sēri.	16.25 Izmeklēšanas
16.20 Dzīve.	18.06 Karstais ledus. Turpin.	nosēpumi. Serāls.
16.50 Milas viesulis. 656. sēri.	18.40 Zelta drudzis.	17.25 Divas māsas. Serāls.
17.45 Galva. Pils. Sēta.	19.00 Tautas drudzis.	18.30 Bez cenzūras.
18.00 Sodien Latvijā.	19.30 Cerību iela 21. 32. sēri.	19.30 Zīnu vakars.
18.30 Hameleonu rotātas.	20.00 LNT ziņas.	20.05 Divi. Serāls.
4906. sērija.	21.00 Milas lidojums. M. f.	21.05 Izmeklēšanu vadīja...
18.58 Ziņas.	22.55 Vīriši kokosī 2. sērija.	22.00 Zīņas 22.
19.00 Skats no malas.	23.50 Mākslīgais skaistums.	22.30 Kriminālā Latvijā.
19.30 100 kultūras.	11. sērija.	23.00 Krievs izgaismojums.
19.58 Ziņas.	0.50 Renegāts. 82. seriāls.	Dok. f.
20.00 Nepraša cena. 389. sēri.	1.45 Vismeklētākais. M. f.	24.00 Programma
20.30 Panorāma.	3.30 Laipni lūgti Kolihvuda.	Maksimums.
21.20 6. maģis. M. f.	M. f.	0.55 Okškeri. Serāls.
23.25 Nakts ziņas.	5.10 Karstais ledus. 50. sērija.	
23.40 Seit un tagad.		
0.20 Galva. Pils. Sēta.		
0.35 100 kultūras.		

Kā lats ieguva «pilsoņa tiesības»

«Traks eksperiments.» «Liecība, ka valsts ir nostājusies uz attīstības ceļa.» «Latviešu zemniekam beidzot būs iespēja turēt rokās istu naudu.» «Bet kā to ieviesīs? Vai visos kaktos nerosisies valūtas spekulanti?» Sabiedrības spriedumu spektrs 1922. gada rudenī saistībā ar Latvijas nacionālās valūtas nākšanu pasaulē neatpalika no mūsdienu spekulācijām ap un par lata nākotni. Šķiet, ka tas pats turpinās arī pašlaik.

Latvijas rublis — pēc Ulmaņa prasības

Vācu reihā papīra markas, ost-rubļi, ostmarkas, cara rubļi un kerencas — visa šī svešā nauda brīvi cirkulēja Latvijā vēl pagājušā gadsimta 20. gadu sākumā. Lai gan šodien daudzi vēsturnieki ir vienprātīgi, ka Latvijai vajadzēja pēc iespējas ātrāk pieņemt likumu par savu nacionālo valūtu, 20. gadu sākumā ne viens vien uzskatīja, ka nav jēgas izsludināt Latvijas rubli par maksāšanas līdzekli, kamēr nav likuma par naudas reformu.

1920. gada 18. martā pēc toreizējā Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa kategoriskas prasības Tautas padome pieņēma likumu par Latvijas rubli kā vienīgo maksāšanas līdzekli, kā arī par valsts zelta fonda izveidi.

Kāpēc jauno naudas vienību uzreiz nenosauca par latu? Iespējams, tāpēc, ka politiķi vēlējās to pasargāt no starptautiskas diskreditācijas sakarā ar vērtības krišanos, kas bija neizbēgama smagajā situācijā pēc Pirmā pasaules kara.

Brīvā lidojumā — uz leju

Valdībai visi prasīja naudu — gan ierēdņi, kuri 1920. gada decembrī atradās drūmās perspektīvas priekšā sagaidīt Ziemassvētkus ar tukšām kabatām, gan zemnieki, tirgotāji, rūpnieki, kuriem steidzami vajadzēja valsts aizdevumus lauku saimniecību un uzņēmumu atjaunošanai. Privatbankas tajā laikā izsniedza kredītus ar 38–46 procentu likmi gadā. Naudu vajadzēja, lai no zemniekiem iepirktu eksportpreces — kokus, linus, ādas, sviestu, bekonu. Politīkiem nekas cits neatlika kā ieslēgt papīra naudas drukmašīnu. Latvijā bija sākusi vīties inflācijas spirāle — bubulis, kas ir reāls arī šodien. Jo vairāk apgrozībā izlaida Latvijas rubļus, jo vairāk auga cenas un algas.

Nacionālās valūtas vērtība kri-

tās vēl tāpēc, ka Latvijā pazina arī tādu lietu kā kļūmīga tirdzniecības politika. Vakareiropa pēckara depresijas apstākļos bija noteikusi visai drakoniskus ierobežojumus gan eksportam, gan importam.

Taupības apustuļi

1921. gada pirmajā pusē Latvijas rublis bija zaudējis 60 procentus savas vērtības, bet nu tā krišanās apstājās. Pasaules tirgos bija izveidojusies labvēlīga konjunktūra Latvijas eksportprečēm. Ar augstu ievadumtas nodokli bija izdevies samazināt preču importu — lielai daļai iedzīvotāju tās bija kļuvušas pārāk dārgas.

Eksports sāka attīstīties pēc tam, kad pieņēma likumu par ievadumtas tarifa samazināšanu, atceļot līdzšinējās valūtas nodevas. 1921. gada augustā finanšu ministrs Ringolds Kalnings žurnālā «Ekonomists» izteicās: «Mums vispirms jāievēro taupība un jāstabilizē mūsu valūta, kas arī sabiedrībā radītu lielāku dzīvu taupīt.» Vai šie vārdi neskan mūsdienīgi? No uzņēmēju aprindām nākušais ministrs, kuru laikabiedri raksturoja kā ļoti bagātu, bet neganti skopu cilvēku, gan uzskatīja, ka taupīt ir jāsāk valsts aparāta virsotnē, likvidējot visas paralēlās institūcijas.

Latvijas sabiedrība bija noilgojusies pēc stabilas, ar zeltu segtas nacionālās valūtas. Tā 1921. gada 14. jūlijā uz vēstures skatuves parādījās lata priekštecis — nosa-

cītā ideālā norēķinu vienība zelta franks, kuru pielīdzināja 0,29 gramiem zelta. (Finanšu ministrs gān sākumā bija iecerējis franka vietā angļu šiliņu. Toreiz Latvijas lie-

lākais tirdzniecības partneris bija Britu salas. Angļu džentlmeņi brokastīs ēda Latvijas sviestu un bekonu, par kuru latviešiem maksāja zeltu. Britu mārciņai latu piesaistīja tikai 1936. gada 28. septembrī līdz ar nacionālās valūtas kursa pazemināšanu.) Zelta franku vēlāk pielīdzināja 50 Latvijas rubļiem, un katrs, kurš vien to vēlējās, varēja pret tiem dabūt tik daudz zelta, cik bija zelta frankā.

Kā lats varēja pārtapt par rūķi

Ringolds Kalnings ilgu laiku bija pārliecināts, ka autonomas Latvijas bankas vietā ir jāveido emisijas nodaļa pie Krājbankas un kredītbankas, šim mērķim līdzekļus

● Pirmie lati — Latvijas Bankas pagaidu naudas zīme, 1922. gada novembris.

piesaistot arī no ārzemēm. Jau bija nolemts, ka abas naudas sistēmas — lati un Latvijas rubli — kādu laiku pastāvēs līdzās viena otrai, līdz lata sistēma būs ieguvusi «pilsoņa tiesības», un tikai tad rubļus pamazām izņems no apgrozības (pilnībā tas notika 1925. gadā).

Kādi tikai priekšlikumi neizskanēja, spriežot par jaunās naudas vienības nosaukumu. Dīvainā kārtā tieši latam

Līdz pat Otrajam pasaules karam lats bija viena no drošākajām valūtām pasaulē.

uzradās visvairāk oponentu.

Alternatīvo priekšlikumu vidū bija tādi nosaukumi kā *velta* ar tās simto daļu *imantas*, tautiskie varianti *lī-*

ga un *daila*, *saule* un *austra*, *latva* un *oma*, *dīžā* un *sikā*, kā arī no latviešu tautas pasakām aizņemtie *pūķis* un *rūķis*. Budžeta un finanšu komisijā neviens no šiem priekšlikumiem, par laimi, neguva atsaucību.

Mierīgu laiku zīme

Tā nu lats palika par latu un turpinājās diskusijas par tā ieviešanu, kas sakrita arī ar partiju 1. Saeimas vēlēšanu kampaņu. Debatēja galvenokārt partiju cilvēki, tāpēc Finanšu ministrija pat sūrojās, ka arī iedzīvotājiem vajadzētu būt aktīvākiem un paust viedokli par gaidāmo naudas reformu. «Kāpēc tāda steiga ar lata ieviešanu?» nedēļu pirms lata nākšanas pasaulē «Jaunākajās

- ✓ Laikā no 1922. līdz 1940. gadam banka laida klajā 10, 20, 25, 50, 100 un 500 latu banknotes.
- ✓ Anglijā izgatavotas visas latu banknotes laikā no 1924. līdz 1938. gadam.
- ✓ Sākumā bija paredzēts kalt arī zelta lata monētu, kas tomēr neistenojās.
- ✓ Divu latu sudraba monētas sākumā kala no izkausētajām Norvēģijas monētām, kuras bija izņemtas no apgrozības.
- ✓ Īpaši populāra pirmskara Latvijā bija mākslinieka Riharda Zariņa veidotā sudraba piecu latu monēta ar Mildas tēlu, kuras prototips bija latviešu meitene Zelma Brauere.

Ziņās» jautāja Arveds Bergs. Politiķis prognozēja, ka pēc lata ieviešanas Latviju sagaida «divu naudaszīmju paralēla apgrozība ar visām tās negatīvajām sekām — naudas spekulāciju tās visļauņākajā veidā. Visa Latvija pārvērtīsies par vienu milzu biržu. Uzņēmīgi ļaudis apbraukās visus Latvijas kaktus un melsīs par rubli un latu, kā nu viņiem būs izdevīgāk.» Izskanēja arī šaubas, vai ir prātīgi glabāt pašu valsti lata segumu — zeltu un ārvalstu valūtu fondu, jo šajā gadījumā tas nav pietiekami nodrošināts pret karu un citiem ārkārtas gadījumiem.

Latvijas Bankas izlaistie pirmie lati dienasgaismu ieraudzīja 1922. gada 2. novembrī. Tās bija desmit latu pagaidu banknotes, kas bija izgatavotas, iespējot attiecīgus uzrakstus uz agrākajām 500 rubļu valsts kases zīmēm.

Bija skaidrs, ka līdz ar lata emisiju valsts «tuvsies normāla laika apstākļiem». Vismaz uz kādu laiku dzīve tiešām nostabilizējās — līdz jauniem satricinājumiem 20. gadu beigās līdz ar pasaules ekonomisko krīzi. Nebija arī nekā-

das plašās spekulācijas ar zeltu un naudu lata ieviešanas procesā. Katrs interesents, kas vēlējies zeltu pirkt, varējis to dabūt Latvijas bankā par latiem neierobežotā daudzumā. Šādā situācijā saglabājas vismaz līdz 1931. gada oktobrim, kad par latu oficiāli pārtrauca izsniegt zeltu, ieviesa valsts monopolu tirdzniecībā ar ārvalstu valūtām, un latam vienlaikus izveidojās dažādi kursi.

No iknedējas publikācijām presē sabiedrība varēja izsekot, kādi zelta un ārzemju valūtas krājumi noguldīti Anglijas bankā banknošu vērtības nodrošināšanai. Latvija un Šveice toreiz bija vienīgās valstis Eiropā, kur valūtu varēja apmainīt pret zeltu. Kā atzīmējis ASV Niagāras universitātes tautsaimniecības profesors Juris Neimanis, latam monetāro rezervju nekad neaptrūka. Tieši otrādi — 30. gados zelts, ārzemju valūta un īstermiņa vērtspapīri parasti vismaz divkārtīgi sedza apgrozībā esošos latus. Līdz pat Otrajam pasaules karam lats bija viena no visdrošākajām valūtām pasaulē.

Saisināti no «Mājas Viesis»

Godmanis: baumām par lata devalvāciju nav nekāda pamata

Premjerministrs Ivars Godmanis trešdien, 19. novembrī, intervijā LNT raidījumā «900 sekundes» teica, ka **baumām par lata devalvāciju nav nekāda pamata**. Pagājušajās brīvdienās bija vērojama pastiprināta iedzīvotāju interese mainīt latus pret eiro.

Premjers arī norādīja, ka liela valdības uzmanība būs pievērsta tam, lai sekmīgi noslēgtu šo gadu. Decembrī plānotie izdevumi ir lielāki nekā citos mēnešos. Savukārt nākamā gada pirmajos mēnešos valdība rūpīgi sekošot līdzī ienēmumu plūsmai budžetā, tomēr lieli grozījumi budžetā

neesot paredzēti — valdība vairāk centīsies sekot Saeimas apstiprinātajam plānam.

Tuvākajā laikā tikšot domāts arī par to, kā ieviest eksporta apdrošināšanas sistēmu, iesaistot šajā procesā arī vietējās apdrošināšanas kompānijas. Tāpat valdībai

esot jādomā, kā maksimāli izmantot ES strukturālo fondu iespējas, ņemot vērā to, ka bankas patlaban nav sevišķi aktīvas kredītu izsniegšanā, kas cilvēkiem papildus bieži vien vajadzīgi projektu izpildei, saka Godmanis.

SLUDINĀJUMI, REKLĀMAS, LĪDZJŪTĪBAS

Firma iepērk alkšņa, bērza apaļkokus malkai.
Slēdz ilgtermiņa sadarbības līgumus.
Ātra apmaksā.
Tālr. 29332442.

SIA «Rēzeknes gaļas kombināts» iepērk liellopus.
Labas cenas.
Tālr. 64622475, mob. 28378866.

Liek jumtus, veic santehnikus darbus, iekšdarbus un citus celtniecības darbus.
Tālr. 29962659.

Rokam diķus, veicam darbus ar ekskavatoru un buldozeru, planējam, pārvadājam kravas. Piedāvājam treilera un pašizgāzēja pakalpojumus.
Tālr. 29141597.

✓ PVC logi ar 30% atlaidi.
✓ Ārdurvis tikai Ls 150.
Valmieras ielā 2, Preiļos.
Tālr./fakss 65321411, mob. 28673992.

SIA «Baltik - Calves» uzpērk piena teļus no 2 nedēļu vecuma.
Samaksa tūlītēja, skaidrā naudā.
Tālr. 26344173.

SIA «Kārlis viens» iepērk jaunlopus, liellopus, aitas kautsvārā.
Samaksa tūlītēja pie sveršanas.
Tālr. 26468887, 29216050.

SIA AIBI iepērk zirgus, liellopus, jaunlopus, aitas, cūkas.
Jaunas, labas cenas.
Tālr. 26142514, 29293219, 4871804, 4871185.

Aku urbšana.
Tālr. 29142220, 29228008.

SIA «Ranko» licencēta kautuve iepērk liellopus, jaunlopus un aitas.
Samaksa tūlītēja.
Tālr. 26333669 (Nina), 29161121 (Juris).

AKU URBŠANA (DZIĻURBUMI).
Tālr. 26526049.

Kā putni aiziet dusēt
Gar vakara debess malu,
Tā aiziet mūsu mīļie
Uz kluso mūžības salu.
**Mūsu klusa un patiesa līdzjūtība
Lidijai Vasiļenokai un
viņas ģimenei, ALEKSANDRU
mūžībā aizvadot.**
Strodu ģimene

Rokas, kas mīlēja darbu, gurušas.
Sirds, kas vēleja labu, nu atdusas...
**Izsakām visdziļāko līdzjūtību
Jurim Šarakam, MĀTI
mūžībā aizvadot.**
M/k «Rudzātu mežmala» kolektīvs

Domājiet par mani, lai ir silti
Arī tad, kad snieguniņš irst.
Naraidiet, ak, mani palicēji —
Milošie nemūžam nenomirst.
**Visskumjākajā dzīves brīdī
dalām sāpju smagumu
un izsakām līdzjūtību
Vijai Jaudzemei,
no BRĀĻA atvadoties.**
Aglonas internātvidusskolas kolektīvs

Saņem silti, Zemes māte,
Mūsu mīlo māmuliņu,
Iecel viegli savā klēpī
Nogurušo augumiņu.
**Izsakām visdziļāko līdzjūtību
un skumju brīdī esam kopā
ar Aivaru Hļevicki un viņa
ģimeni, MĀTI
mūžībā aizvadot.**
SIA «RNS-D» kolektīvs

Abonēt redakcijā ĒRTĀK, ĀTRĀK un LĒTĀK!

**Viena mēneša «NOVADNIEKA» abonēšanas cena
fiziskām personām ir Ls 3.05; juridiskām personām Ls 4.99.**

Pasta nodaļās abonēšanas pakalpojums maksās 40 santīmi par vienas abonēšanas kvīts apstrādi, neatkarīgi no abonēšanas perioda. Tāpēc lasītājam ir izdevīgāk abonēt jebkuru preses izdevumu ilgākam laika periodam, lai ietaupītu uz pakalpojuma izdevumiem.
BEZ PĀPILDUS MAKSAS preses izdevumus var abonēt «Latvijas Pasta» mājas lapā www.pasts.lv, bet «NOVADNIEKU» — arī redakcijā, Preiļos, Brīvības ielā 14, vai mājas lapā www.novadnieks.lv, vai pa tālruni 65307057. To var izdarīt līdz 15. decembrim.

Fiziskās personas, pasūtot «NOVADNIEKU» uz visu gadu redakcijā uz vietas, ietaupīs Ls 4,80 uz abonēšanas kvīts rēķina, kā arī saņems gada abonementu par 11 mēnešu cenu, t.i. Ls 33,55, vēl ietaupot Ls 3,05 (kopā Ls 7,85).
Juridiskām personām nebūs jāmaksā par abonēšanas kvīti. Avīzi piegādās «Latvijas Pasts».

Laikrakstu uz visu gadu var abonēt arī pa redakcijas tālruni 65307057, bet abonementa maksu var ieskaitīt SIA «NOVADNIEKS REDAKCIJA» bankas kontā, pārskaitījumā norādot: SIA «NOVADNIEKS REDAKCIJA», reģ. nr. 41503016930, Hipotēku bankas Preiļu nodaļa, kods LHZBLV22, konts LV21LHZZB5300020428001.
Atlaides tās pašas, kā abonējot laikrakstu uz vietas redakcijā.

Āicinām līvāniešus un tālāko pašvaldību iedzīvotājus izmantot šo iespēju!

Arnis Zalāns, Rudzātu pagasta iedzīvotājs, atzina, ka ir sens «Novadnieka» lasītājs, viņa mājās rajona laikraksts tiek abonēts gadu gadiem. «Laikraksts vienmēr informē par visu aktuālāko rajonā, Preiļos, Līvānu un citās pašvaldībās», teica Arnis. Viņš abonē arī vairākus citus periodiskos izdevumus, tāpēc gadās «Novadniekā» lasīt pārpublicējumus. «Taču es pieļauju, ka ļoti daudzi cilvēki var atļauties abonēt tikai vienu — rajona laikrakstu, tāpēc viņiem tas ir vienīgais avots, no kā uzzināt Latvijā notiekošo. Ar patiku izlasu redakcijas slejas. Nereti tajā ir tik labas domas, ka gribētos, lai sleja būtu pieejama ne tikai lasītājiem Preiļu rajonā, bet arī plašākam lasītāju lokam, īpaši tiem, kas pie varas,» viņš sacīja. Patīkot arī intervijas ar pazīstamiem cilvēkiem, taču arī tās, kurās intervēts nepazīstams, pārskatot. «Protams, žurnālistiem ir jāraksta pozitīvas lietas, jāpastāsta par to, ko labu kurš izdarījis, bet kas cits, ja ne žurnālisti parādīs un atklās problēmas? Prese un žurnālisti arī ir vienīgie, kas sacel troksni par negācijām. Tikai diemžēl pašreiz valstī situācija tāda, ka neviens neko neklausās, kaut gan visi zina, ka ir nelabi. Vārds, ko pasaka prese, ir viena no lietām, kas vieš cerības un vismaz iedrošina pastāvēt par sevi,» uzskata Arnis Zalāns.

«Laiks ir smags, un rādās, ka būs vēl smagāks, tāpēc gribu cilvēkiem novēlēt gara spēku un izturību. Esam tik daudz pārcietuši gan ekonomiskas, gan politiskas negācijas, bet gribas cerēt, ka visiem kopā pietiks spēka pārdzīvot pašreizējo smago periodu,» sacīja Arnis Zalāns.

Leonards Romanovskis, Līvānu novada Turku pagasta iedzīvotājs, pēcsvētku dienā bija pirmais, kas iegriezās «Novadnieka» redakcijā, lai abonētu rajona laikrakstu uz visu nākamā gadu. «Rajona laikraksts mūsu mājās tiek abonēts izsenis, atceros to vēl no saviem zēna gadiem. Toreiz to pasūtīja tēvs, bet tagad — es pats,» stāstīja Leonards. Ikdienu bez «Novadnieka» nevarot iedomāties ne vecāki, ne viņa pašā ģimene, kurā ir sieva un divi dēli — skolēni. Avīze ir ierasta, vajadzīga un patīkama, viņš stāstīja, jo centrālajos laikrakstos, kas arī tiek abonēti šajās mājās, informācijas par vietējiem — rajona un novada — notikumiem nav.

Laikraksta lasīšanu Leonards sākot ar beidzamo lappusi, kur daudz reklāmas un sludinājumu, interesējot arī uz ielas intervēto cilvēku viedokļi par dažādiem jautājumiem. Pēc tam izlasot pilnīgi visu — intervijas, ziņas no pašvaldībām, no policijas, arī padomus veselības uzlabošanai, ēdienu receptes, jaunumus kaimiņu rajonos. Interesējot arī skolu dzīves atspoguļojums, jo arī dēli ir skolēni. Patīkot rubrika «Pirms divpadsmit gadiem» par neseno vēsturi. Izraisot smaidu, atceroties, cik viss toreiz licies grūti, bet no šīs dienas viedokļa — cik tomēr toreiz bijis labi. Patīkami, ka regulāri tiek atspoguļoti Līvānu novada jaunumi.

Leonards Romanovskis atzinīgi novērtēja arī vietējo pastnieku darbu. Laikraksti vienmēr tiekot piegādāti bez aizkavēšanās, pat gada sākumā šini ziņā nav bijis nekādu ķibeļu.

Uzmanību, cien. līvānieši, Jersikas, Turku, Rožupes pagastu iedzīvotāji!
Šodien no plkst. 10.00 līdz 15.00 GE Money Bank (Līvānos, Dzelzceļa ielā 1) telpās jums būs iespēja abonēt «NOVADNIEKU» 2009. gadam ar atlaidi, nemaksājot pasta pakalpojumus.

Izmantojiet šo izdevību!